

місцевої громади. Жодні владні інститути не спроможні реалізувати інтереси суспільства так, як це роблять самі громадяни. Розширення повноважень місцевого самоврядування без суттєвого посилення громадського контролю не забезпечить задоволення інтересів територіальної спільноти.

Список використаних джерел:

1. Іжа М. Громадський контроль в системі публічного управління як ефективний інструмент експертизи державно-управлінських рішень / М. Іжа, О. Радченко // Державна політика. – 2012.

2. Мельничук Н. Ю. Державний внутрішній фінансовий контроль в Україні: стан та перспективи розвитку / Н. Ю. Мельничук // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 1. – С. 286–295.

3. Поляк Г. Б. Бюджетная система России : научное пособие / Г. Б. Поляк. – М. : ЮНИТИ ДАНА, 2001. – 540 с.

4. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 976 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF/print1434006145131901>

5. Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 травня 2005 року № 158-р // Офіційний вісник України. – 2005. – № 22. – Ст. 1224.

6. Стефанчук Р. О. Зарубіжний досвід формування та функціонування місцевих бюджетів / Р. О. Стефанчук, О. А. Музика-Стефанчук // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2010. – № 1. – С. 132–138.

** Ключка Сергій Сергійович – аспірант Інституту законодавства Верховної Ради України.*

УДК 339.1

Анастасія Шомникова*

ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

У статті досліджено та класифіковано фактори розвитку та впливу на інфраструктуру ринку медичних послуг, визначено чинники розвитку системи медичних послуг. На підставі аналізу праць вітчизняних і закордонних дослідників автором запропоновано структурну схему класифікації детермінант розвитку та формування інфраструктури ринку медичних послуг. Такий погляд, на думку автора статті, дає можливість визначити напрями удосконалення, враховуючи низку критеріїв, та допомагає чіткіше визначити й аналізувати ринок медичних послуг в Україні.

Ключові слова: детермінанти, ринок медичних послуг, фактори впливу, інфраструктура ринку медичних послуг.

Шомникова А. В. Детерминанты развития инфраструктуры рынка медицинских услуг.

В статье исследованы и классифицированы факторы развития и влияния на инфраструктуру рынка медицинских услуг, определены факторы развития системы медицинских услуг. На основе анализа работ отечественных и зарубежных исследователей автором предложена структурная схема классификации детерминант развития и формирования инфраструктуры рынка медицинских услуг. Такой взгляд, по мнению автора статьи, дает возможность определить направления усовершенствования, учитывая ряд критериев, и помогает более четко определять и анализировать рынок медицинских услуг в Украине.

Ключевые слова: детерминанты, рынок медицинских услуг, факторы влияния, инфраструктура рынка медицинских услуг.

Shomnykova A. V. Determinants of development of the medical services market infrastructure.

The factors of development and influence on the medical services market infrastructure are researched and classified, as well as the factors of development of the medical services system are determined in the article. On the basis of analysis of the papers of national and foreign scientists the author proposes the diagram of classification of the determinants of development and formation of the medical services market infrastructure. Such a view, according to the author, allows to determine the directions of the improvement, taking into account a number of criteria, as well as helps to determine more definitely and analyzes the medical services market.

Keywords: *determinants, medical services market, factors of influence, medical services market infrastructure.*

Інфраструктура ринку медичних послуг являє собою впорядковану систему. Згідно з теорією систем, будь-яка з них зазнає впливу певних детермінант, які визначають спрямованість розвитку як системи в цілому, так і її елементів або груп елементів, зокрема. Відтак інфраструктура ринку медичних послуг, будучи складною системою, також підпорядкована впливу ряду детермінант (факторів).

Це питання досліджують такі вчені, як В. І. Куценко, Я. В. Остафійчук, М. В. Ільїна, М. А. Хвесик, І. К. Бистряков, Л. В. Левковська, В. В. Пилипів, М. Мальська, Є. С. Алдакушкіна, Д. І. Черненко, Т. М. Носуліч.

Метою статті є аналіз наукових підходів до визначення та класифікації детермінант розвитку інфраструктури ринку медичних послуг.

Аналіз економічних і спеціальних медичних наукових джерел дає змогу виокремити два головні підходи до розуміння факторів розвитку ринку медичних послуг: 1-й підхід – ринок медичних послуг вважається частиною національного ринку, на який поширюється дія визначених факторів; 2-й підхід – цей ринок розглядається окремо від інших ринків з урахуванням його специфіки.

Доволі узагальненим, проте важливим, на наш погляд, є підхід до розгляду чинників, які впливають на інфраструктуру ринку медичних послуг, запропонований такими науковцями, як М. А. Хвесик, І. К. Бистряков, Л. В. Левковська, В. В. Пилипів [1, с. 88–89], а також В. І. Куценко, Я. В. Остафійчук та М. В. Ільїна [2, с. 35]. Вони розглядають ринок медичних послуг у складі загальної інфраструктури послуг, які надаються в економіці. Тому характеристика факторів, котрі впливають на їхній розвиток, є узагальненою і не враховує специфіки медичних послуг. На переконання дослідників, усі фактори, що впливають на ринок медичних послуг, умовно можна поділити на дві великі групи: зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні) (Рис.1).

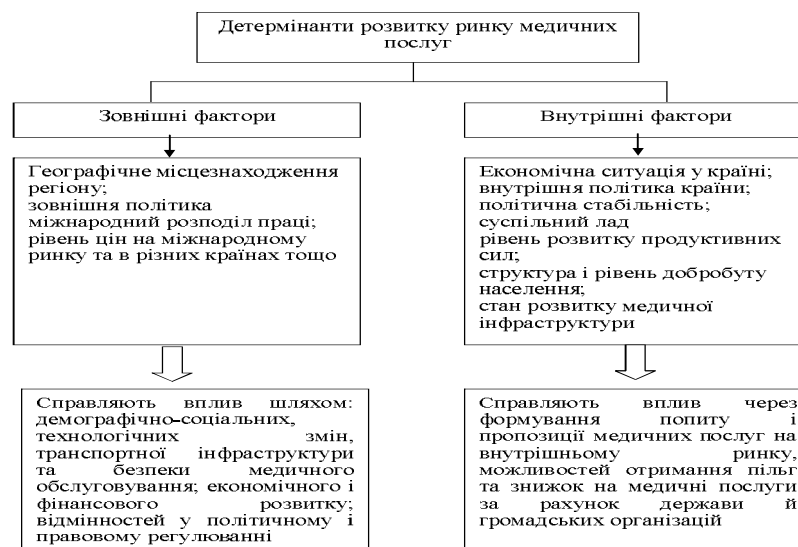

Рис. 1. Детермінанти розвитку ринку медичних послуг

Наведена класифікація ґрунтується на розподілі факторів залежно від спрямованості розвитку ринку. Тому зовнішні фактори доцільно доповнити геополітичними й міжнародними, а внутрішні – соціально-економічними та політико-правовими. Такий підхід є загальним і не сприяє розумінню – яким чином той чи інший фактор позначається на зміні показників розвитку ринку медичних послуг.

У рамках першого підходу заслуговує на увагу позиція М. Мальської [3, с. 245], яка дослідила загальні принципи та фактори розвитку ринку послуг. Вона розглядає медичні послуги як складову пакета соціальних послуг, що зазнає впливу низки демографічних, суспільних, економічних, політичних і науково-технічних чинників (Рис. 2).

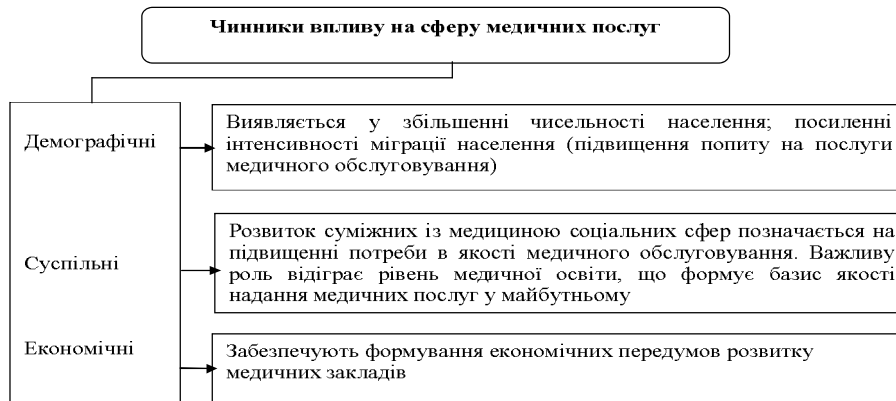

Рис. 2. Чинники впливу на сферу медичних послуг

Наведений підхід до класифікації факторів впливу на сферу медичних послуг є доволі узагальненим. На наш погляд, класифікація потребує уточнення, оскільки демографічна, суспільна та економічна сфери пов'язані між собою – суспільна сфера включає демографію і економіку.

Оригінальний підхід до розгляду чинників, що впливають на ринок медичних послуг, запропоновано Є. С. Алдакушкиною [4, с. 102–103], яка розглянула наступні групи факторів: територіальні, часові, вартісні, асортиментні, інформаційні, що доповнює попередню класифікацію М. Мальської, зосереджуючись на внутрішніх характеристиках і специфіці надання самих медичних послуг, що дає змогу скласти уявлення про причинно-наслідкові зв'язки між цими факторами й параметрами розвитку сфери медичного обслуговування.

Д. І. Черненко [5, с. 53–54] акцентує увагу на основних факторах та закономірностях розвитку соціальної інфраструктури, зокрема: природно-географічних умовах, рівневі життя і платоспроможності населення, системі розселення, транспортній інфраструктурі тощо. Однак вчений не виокремлює специфіки медичного ринку, розглядаючи його у складі національного ринку послуг, тому його класифікацію не можна визнати достатньою.

Розвиток ринку медичних послуг (поряд з іншими ринками різних сфер послуг) зазнає впливу загальноекономічних факторів та фундаментальних закономірностей розвитку національного ринкового господарства. Основні групи факторів, які справляють вплив на розвиток ринку медичних послуг, наведено у вигляді схеми (Рис. 3).

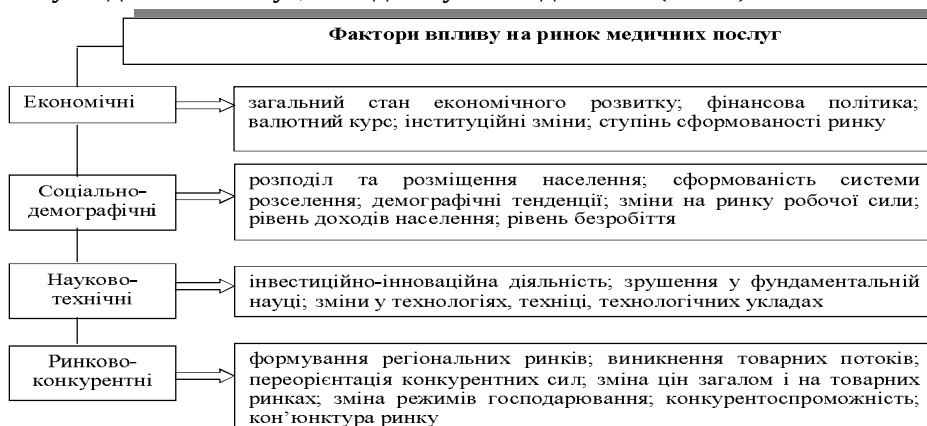

Рис. 3. Класифікація факторів впливу на ринок медичних послуг

У наведеній класифікації виокремлено чотири основні групи факторів – економічні, соціально-демографічні, науково-технічні та ринково-конкурентні. Однак варто зауважити, що економічні й ринково-конкурентні фактори доволі тісно пов'язані між собою і їх складно чітко розмежувати. Швидше за все, ринково-конкурентні фактори можна розглядати як наслідки впливу економічних чинників. Доцільно розглянути поділ усіх факторів на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх можна віднести: вплив конкуренції, динаміку розвитку ринку медикаментів, логістику медичних послуг, цінову політику тощо, а до зовнішніх – усі соціально-економічні й науково-технічні фактори, відображені на *Рис. 3*.

З огляду на специфіку ринку медичних послуг, узагальнені підходи до класифікації основних детермінант його розвитку та формування відповідної інфраструктури потребують уточнення.

Т. М. Носуліч [6, с. 12] розглядає ринок медичних послуг як різнобічну систему державних, суспільних, соціально-економічних і медичних заходів та взаємозв'язків, основу яких становлять профілактична спрямованість, єдність медичної науки і практики, широке використання їх досягнень, розроблення та впровадження науково обґрунтованої системи заходів, здійснюваних органами державного і місцевого самоврядування, що дозволяють найбільш повно й результативно поєднати потреби населення в медичних послугах, лікарському забезпеченні та економічні можливості їх задоволення. Підтримуючи погляди дослідника, визначено наступні чинники розвитку системи медичних послуг: державне регулювання медичної сфери, кадровий потенціал, науково-технічний та інтелектуальний потенціал медичної галузі, соціально-економічні умови життя населення. Державне регулювання медичної сфери, на думку автора статті, це система заходів та методів державного впливу на розвиток ринку медичних послуг.

Можна припустити, що вплив наведених чинників здійснюється за рахунок того, що інфраструктурні послуги (постачання ліків і устаткування, технічне обслуговування, підготовка медичних кадрів, підвищення кваліфікації персоналу тощо) забезпечують виробництво медичних послуг через використання інфраструктурних товарів (медичне обладнання та апаратура, медичний інструмент, перев'язувальні матеріали), трудових, грошових та інформаційних ресурсів, а також регулюють функціонування медичного ринку.

Окреслений підхід є слушним, проте його доцільно доповнити переліком чинників, які негативно позначаються на розвиткові ринку медичних послуг, серед яких: брак інформації про медичне обслуговування (недостатня висвітленість у засобах масової інформації), економічна незацікавленість суб'єктів охорони здоров'я у розвитку медичного обслуговування (державні медичні заклади не орієнтовані на прибуток, а тому не зацікавлені у розширенні спектру медичних послуг та зростанні обсягів медичного обслуговування), слабкий розвиток інфраструктури медичного страхування (відсутність на ринку України широкоформатних державних медичних програм страхування, присутність лише локальних приватних страхових пакетів, що пропонуються приватними страховиками), незначний потенціал формування попиту на послуги приватної медицини (низька платоспроможність населення призводить до зниження попиту на ряд профілактичних та оздоровчо-лікувальних послуг). Брак інформації про медичне обслуговування спричиняє асиметрію у сфері пропозиції та попиту на ринку медичних послуг, у зв'язку з чим на ньому формуються незаповнені ніші. Наприклад, відсутність системних маркетингових досліджень у медичній галузі для виявлення справжніх вподобань споживачів медичних послуг (вибір медичного закладу, вибір лікаря, вибір спектру медичних послуг) суттєво уповільнює розвиток медичної галузі. Державні заклади охорони здоров'я демонструють досить високий рівень зацікавленості у розвитку медичних послуг та інфраструктури цього ринку. Водночас вагомою проблемою залишається дефіцит державного фінансування медичної галузі. Низький рівень платоспроможності населення не дає змоги активно розвивати приватну сферу медичних послуг в Україні, яка потребує високовартісного обладнання та гідної оплати праці кваліфікованого персоналу.

Підсумовуючи вищевикладене, пропонується сформувати та вдосконалити структурну схему класифікації детермінант розвитку та формування інфраструктури ринку медичних послуг, відображену на *Рис. 4*.

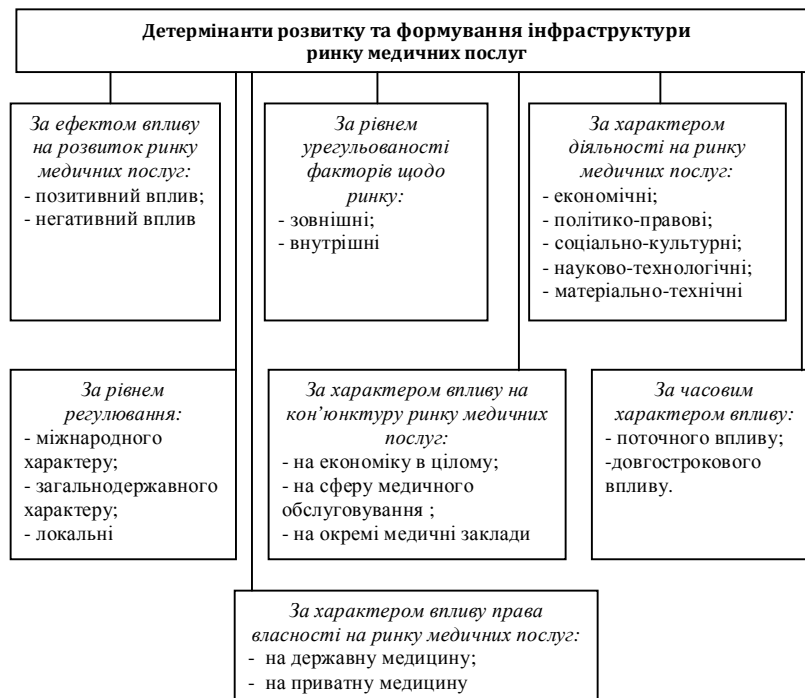

Рис. 4. Класифікація детермінант розвитку та формування інфраструктури ринку медичних послуг (складено автором)

Висновок. Таким чином, у сучасних наукових джерелах міститься багато підходів до визначення та класифікації детермінант розвитку ринку медичних послуг. Більшість вчених дотримуються принципу поділу цих детермінант на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх чинників належать: виникнення ринкових структур, формування регіональних ринків, створення товарних потоків, зміна цін загалом і на медичних товарних ринках, зокрема, зміна режимів господарювання, конкурентоспроможність, кон'юнктура ринку тощо. Зовнішні чинники визначають загальний стан економічного розвитку, макроекономічну політику, інституційні зміни, ступінь сформованості ринку медичних послуг, розподіл та розміщення населення і демографічні тенденції, зміни на ринку робочої сили й особистих доходів, стан освітнього простору, загальну політичну ситуацію, рівень міжнародних зв'язків, тенденції міжрегіональної взаємодії та законодавчі зміни. Аналіз економічної і спеціальної (медичної) літератури дає змогу виокремити два головні підходи до розуміння факторів розвитку ринку медичних послуг. У рамках першого розглядаються загальні чинники розвитку ринку. При цьому ринок медичних послуг вважається частиною національного ринку, на який поширюється дія означених факторів. У межах другого підходу розглядаються специфічні чинники розвитку ринку медичних послуг, тобто цей ринок досліджується окремо від інших ринків, ураховується його специфіка. Проведений аналіз наукових підходів до визначення та класифікації детермінант розвитку інфраструктури ринку медичних послуг дає можливість визначити напрями їх удосконалення, враховуючи низку критеріїв, та допомагає чіткіше визначити й аналізувати фактори розвитку ринку медичних послуг в Україні.

Список використаних джерел:

1. Сталий розвиток: світоглядна ідеологія майбутнього : [монографія] / [Хвесик М. А., Бистряков І. К., Левковська Л. В., Пилипів В. В.]; за ред. акад. НААН України М. А. Хвесика. – К. : Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – 465 с.
2. Суспільна складова сталого розвитку / [В. І. Куценко, Я. В. Остафійчук, М. В. Ільїна та ін.] ; під наук. ред. В. І. Куценко // Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». – К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2012. – 112 с.

3. Мальська М. Економіка послуг: суть та управління / М. Мальська // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини – 2014. – № 34. – С. 243–250.

4. Алдакушкина Е. С. Особенности инновационных процессов в сфере услуг / Е. С. Алдакушкина // География инновационной сферы мирового хозяйства. – М. : Пресс-Соло, 2000. – 328 с.

5. Черненко Д. І. Кон'юнктура ринку лабораторних медичних послуг: теоретичний аспект / Д. І. Черненко // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 1 (59). – С. 52–56.

6. Носуліч Т. М. Формування ринку медичних послуг на регіональному рівні (організаційно-економічний аспект): автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05 / Т. М. Носуліч; НАН України. Рада по вивченню продукт. сил України. – К., 2008. – 21 с.

** Шомникова Анастасія Вікторівна – аспірантка Академії фінансового управління при Міністерстві фінансів України.*